

Cvrsvs Philosophicvs

Arriaga, Rodrigo de

Antverpiæ, 1632

Sect. V. De materiâ, formâ, & figura Syllogismi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95614](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95614)

petitur idem medium, sed diuersum. Adde verò, si terminus ille particularis ab aliquo signo determinetur, vt supponatur pro eodem in maiori, & in minori, rectè concludet syllogismus, quia non erunt in illo nisi tres termini, vt v. g. *aliquis homo currit, & hic aliquis est albus, ergo aliquis albus currit*, rectè valet consequentia. Et ob eandem rationem ex purè singularibus rectè potest concludi, vt v. g. *Petrus currit, Petrus est homo, ergo homo currit*. disparitas est, quia singularis terminus semper supponitur pro eodem, particularis verò non.

Quintò sequitur, ex præmissis vniuersalibus sequi conclusionem vniuersalem, v. g. *omnis homo currit, omne animal rationale est homo, ergo omne animal rationale currit*. Ratio est, quia in præmissis affirmatur identitas duarum rerum vniuersalium cum aliquo tertio, vnde in consequenti debet inferri earum rerum vniuersalium identitas inter se: ex purè vero singularibus, vel ex mixtâ ex vniuersali & singulari, semper debet inferri conclusio singularis, item ex vniuersali & particulari semper debet inferri conclusio particularis, vt v. g. *omnis homo currit, aliquis homo est albus, ergo aliquod albus currit*, est euidentis consequentia, particularis tamen, vt pater.

Hic aduerte, nonnullos vim totam syllogisticam reducere non ad hoc principium, *qua sunt eadem vni tertio, sunt idem inter se*; sed ad duo illa, *dici de omni & dici de nullo*, id est, quod affirmatur de omni homine, affirmatur de hoc & illo. Ceterum hi Auctores vel debent recurrere ad nostrum principium, vel ex his nihil concludunt. Quid enim mea interest, omnem hominem currere, vt probem Petrum currere, si non probò Petrum esse hominem, & consequenter si non coniungo cum homine, & Petrum & cursum? Idem est in altero principio *dici de nullo*. Quid enim, si negas, omnem hominem esse lapidem, vt inde inferas Ioannem non esse lapidem, nisi probes Ioannem esse hominem, & consequenter, dum neges cursum de homine, cum quo identificas Ioannem, etiam negas cursum de Ioanne: quæ tam clara sunt, vt terminis explicatis nequeant negari. Dices, Si dico, *omnis homo currit*, inde sequitur, *ergo hic currit*, vel *aliquis currit*. Facor, sed quia subintelligitur ibi propositio alia, qua probetur *hic & aliquis* includi in *omni*, semper ergo tota forma ad illud principium reducitur.

Confirmatur Primò: In puris particularibus non habet locum illud *dici de omni*, & cetera, vt per se notum est; & habet locum perfecta forma arguendi, non minùs quàm in vniuersalibus; ergo vis syllogistica non ad *dici de omni*, sed ad illud, *qua sunt eadem vni tertio*, &c. debet reduci. Consequentia & maior sunt euidentes. Minor probatur in hoc syllogismo: *Petrus currit; sed aliquis homo est Petrus, ergo aliquis homo currit*, qui est in primâ figurâ, & tales possunt excogitari in 21 numeri syllogismi. Confirmatur Secundò: In syllogismo purè vniuersalibus etiam non habet locum *dici de omni*, quia ibi nihil infertur particulare, v. g. *omnis homo est animal rationale, omne risibile est homo, ergo omne risibile est animal rationale*: ibi enim non fit descensus seu probatio ex eo quòd dicatur *de omni*, vt postea dicatur de hoc aut de illo, sed præcisè, quia *animal rationale*

le & risibile vniuntur cum *homine*, idèd inferuntur postea vnita inter se.

Dices, Quomodo ergo in diuinis non habet vim hæc argumentandi forma? non enim valet, *Deus est Pater, sed Filius est Deus, ergo Filius est Pater*. Primò respondeo, difficultatem esse communem: nam (vt paulò antea ostendi) in particularibus expositiuis vis syllogistica non fundatur in eo principio *dici de omni*. iam ergo oportet, vt tu respondeas, cur hæc sit bona argumentatio, *Petrus est Rex, sed hic est Petrus, ergo hic est Rex*; non autem illa, *Deus est Pater, sed Filius est Deus, ergo Filius est Pater*. neque enim potes confugere ad *dici de omni*. Secundò vrgeo hoc idem, quia etiam in diuinis videtur infringi principium tuum *dici de omni*; quia hoc vel significat, quidquid dicitur de subiecto, dici de omni identificato cum 22 subiecto; & tunc nò quidquid dicitur de Deo, dicitur de Filio, qui identificatur cum Deo; de Deo enim dicitur *est Pater*, & hoc non dicitur de Filio, ergo non habet locum ibi tuum principium. Imò si illud ita explicas, coincidis cum nostro, *qua sunt eadem cum vno subiecto, sunt eadem inter se*: vel significat illud principium, *quidquid dicitur de termino vniuersali, dici de particularibus*; & in hoc sensu ad argumentandum in diuinis, vbi nulla est vniuersalitas, non videtur habere locum pro vllâ re, & dum vis formam syllogisticam in mysterio Trinitatis infirmare, eam in omnibus aliis, vbi locum debet habere, infirmam omnino reddis, v. g. hæc ibi habet locum, *Deus est omnipotens, Pater est Deus, ergo Pater est omnipotens*. & tamen non habet magis locum *dici de omni*, quàm in illâ, *Deus est Pater*, quia in neutrà potest poni terminus *omnis Deus*. Vides ergo, tibi & mihi difficultatem esse communem. Huius responsionem remitto ad disputationem de Trinitate: vbi propter distinctionem virtutalem æquivalentem reali in ordine ad aliqua prædicata, quam pono inter *Deitatem & personalitates*, dixi, non habere locum eam vim syllogisticam, quæ debet intelligi de iis quæ sunt idem inter se realiter, & virtualiter. Hæc sufficiat iam tetigisse, sed & Disputatione v. Logicæ, à num. § 2. de hac distinctione nobis sermo redibit.

SECTIO V.

De materiâ, formâ, & figurâ Syllogismi.

MATERIA syllogismi duplex est, alia remota, 23 vt termini, quibus efficiuntur propositiones: alia proxima, vt ipsæ propositiones, ex quibus immediatè syllogismus componitur. Forma syllogismi est coordinatio propositionum ipsarum. Figura est coordinatio & dispositio medij, quæ est triplex: prima, quando medium in maiori est subiectum, & in minori prædicatum, vt, *omnis homo est animal, Petrus est homo, ergo Petrus est animal*. Ecce 24 *homo*, qui est medium in hoc syllogismo, in maiori est subiectum; in minori verò prædicatum. Secunda figura est, in quâ medium in vtraque propositione est prædicatum, vt, *nullus lapis est animal, Petrus est animal, ergo Petrus non est lapis*. Tertia, quando medium in maiori & in minori est subiectum, vt, *omnis homo est animal, omnis homo est sensibilis, ergo aliquod animal*

mal est sensibile. Hic addi solet quarta figura, quæ dicitur *Galenii*, in quâ medium prædicatur in maiori, & in minori subiicitur, vt, *Petrus est homo, omnis homo est animal, ergo Petrus est animal.* Hæc figura in re non distinguitur à primâ, solum enim ab eâ differt in eo, quod prima habet pro maiori propositionem, quam hæc habet pro minori; & è contrario hæc pro maiori, quam prima pro minori. Ostendo autem, in intellectu non esse maiorem & minorem propositionem: quia esse maiorem vel minorem, est denominatio extrinseca, ex eo quod prius vel posterius producantur; in intellectu autem utraque propositio, quando infertur conclusio, simul tempore debent existere, ac proinde non est vna potius quam alia maior aut minor; ergo in intellectu non distinguitur quarta figura à primâ. Fortasse ob eam rationem omisâ est ab Aristotele, nec digna est tam longâ disputatione, ac de illâ nonnulli texunt. In qualibet ex his tribus figuris possunt multi effici syllogismi, idè inuenta sunt à Summulistis quatuor carmina, quibus omnes illi comprehendantur:

- 25 *Barbara, Celarent, Dary, Ferio, Baralipon, Celantes, Dabitis, Fapesmo, Frisemorum, Cesare, Camestres, Fesmo, Baroco, Darapti, Felapton, Disamis, Darisi, Bocardo, Fersson.*

Pro quorum intelligentiâ obserua Primò, in his dictionibus solas esse quatuor vocales *a, e, i, o*: ex quibus *a*, significat propositionem vniuersalem affirmatiuam, vt, *omnis homo est animal*; *e*, vniuersalem negatiuam, vt, *nullus lapis est viuens*; *i*, particularem affirmatiuam, vt, *aliquis homo morietur*, *Petrus currit*; *o*, particularem negatiuam, vt, *aliquis homo non currit*, *Petrus non currit.* Obserua Secundò, in quauis dictione seorsim tantum esse tres vocales, quia tantum tres sunt propositiones in quolibet syllogismo; quod si aliqua dictiones habent quatuor aut plures vocales, vltimæ additæ sunt præcisè propter integritatem carminis; vt in *Baralipon* & in *Frisemorum*, in quibus redundant illæ vocales *on*, & *orum*. Prima ergo vocalis significat maiorem, secunda minorem, tertia conclusionem. Dictio autem constans tribus vocalibus *a, vt Barbara*, denotat syllogismum constantem tribus propositionibus vniuersalibus affirmatiuis, vt, *omnis homo est animal, omne risibile est homo, ergo omne risibile est animal.* Dictio verò constans vnâ *a*, & duplici *i*, denotat primam propositionem debere esse vniuersalem affirmatiuam, secundam & tertiam particulares affirmatiuas, vt, *omnis homo est animal, Petrus est homo, ergo Petrus est animal.* Propositione seruata idem

26 intellige de ceteris aliis dictionibus. Obserua Tertio, ex his syllogismorum modis nouem primos, in primo & secundo carmine contentos, ad primam figuram pertinere, quatuor sequentes ad secundam, reliquos ad tertiam. Obserua Quarto, ex prædictis syllogismis aliquos concludere directè, indirectè aliquos. Illi directè concludunt, in quibus subiectum maioris est prædicatum in minori, vt, *omnis homo est animal, Petrus est homo*; & in consequenti ponitur pro subiecto subiectum minoris, vt si ex prædictis præmissis inferatur, *ergo Petrus est animal.* Quod si inferretur ex eisdem præmissis (vt potest) *ergo aliquod animal est Petrus*, concluderet indirectè. Et hæc est clarissima explicatio directæ illationis,

quam alij explicant per maiorem vniuersalitem prædicati in consequente contenti, hoc est, vt latius pateat prædicatum consequentis, quam subiectum. Sic, quia *animal* latius patet quam *Petrus*, idè *ergo Petrus est animal*, dicunt illi, est directæ illatio: si verò dicatur, *ergo aliquod animal est Petrus*, est indirectæ, quia aliquod animal latius patet quam *Petrus*. Facilius tamen id noscitur ex regulâ à me datâ, quia facilius dignoscitur quod fuerit subiectum minoris, vt idem ponatur in consequenti, quam qui sit terminus latius patens. Adde, in syllogismis particulatibus non habere locum eam maiorem vniuersalitem, habere tamen locum eam regulam. Si enim dicas hoc modo, *hic homo est Petrus, sed Rex est hic homo, ergo Rex est Petrus*, concludes directissimè, & tamen *Petrus*, qui est prædicatum in consequenti, est minus vniuersale quam *Rex*, 27 qui est subiectum; vel saltem non est vniuersalior, prout à te requirebatur, ergo tua regula non est vniuersalis. Et idem esset, si termini essent vniuersales, sed aquè late parentes: vt, *omnis homo est animal rationale, omne risibile est homo, ergo omne risibile est animal rationale*, est conclusio directissima, & tamen non latius patet prædicatum consequentis, quam subiectum. Obserua Quintò, ex illis omnibus modis quatuor tantum esse perfectos, *Barbara, Celarent, Dary, & Ferio*, reliquos omnes imperfectos. Perfecti dicuntur, quia ita clarè dispositi sunt, vt statim appareat bonitas consequentiæ, imperfecti verò qui obscurius inferunt conclusionem, ideoque ad perfectos reducendi sunt, vt Sectione sequenti videbimus.

SECTIO VI.

De Reductione Syllogismorum.

SYLOGISMI imperfecti reducunt ad perfectos, vt eorum vis clariùs innotescat. Hæc reductio non multum necessaria, raro utilis, aliquando forè in scriptis conducet pro conuincendis ingenis tenacibus, quæ nisi clarissimè intueantur bonitatem consequentiæ, ei assentire refugiant. Eam ego trado, magis consuetudini cedens, quam vtilitatem agnoscens: te ipsum testem appello.

Reductio duplex est, alia *per ostensionem*, per impossibile alia. Hæc difficilior, illa clarior. Prius faciliorem, posterius difficiliorem explicabo. Reductio *per ostensionem* est, quando vel per transmutationem maioris in minorem, aut è contrario, vel per conuersionem alicuius propositionis, syllogismus imperfectus in perfectum conuertitur. Pro quo aduerte, quatuor modos perfectos habere quatuor consonantes initiales, à quibus etiam incipiunt ceteri modi imperfecti. Quilibet ergo ex imperfectis debet reduci ad perfectum incipientem ab eadem consonante, à quâ ipse reducitur, v. g. *Baralipon, Bocardo, & Baroco*, debent reduci ad *Barbara, Celantes, Cesare, Camestres* ad *Celarent*. De aliis idem, proportionem seruata.

Aduerte secundo, intra quamlibet dictionem esse quatuor alias consonantes, *s, p, m, c*: ex quibus *s*, significat propositionem sibi antecedentem conuertendam simpliciter, id est, mutato prædicato in subiectum, & subiecto in prædicatum,